

Tykač varuje, že už za rok zavře své elektrárny. Ve hře je 3000 pracovních míst

ZUZANA KUBÁTOVÁ

Foto: Shutterstock/kamilpetran, Shutterstock.com

Elektrárna Počerady. Ilustrační snímek.

5:00

Majitel skupiny Sev.en Energy Pavel Tykač varuje, že své dva uhelné lomy a dvě elektrárny v severních Čechách zavře už příští rok. Zaměstnává v nich tři tisíce lidí a pokrývá skoro 15 procent domácí spotřeby proudu.

Zlevňující elektřina na burzách dělá radost spotřebitelům, ale vrásky majitelům uhelných elektráren. S padající cenou se jejich ekonomika zhoršuje. Druhý největší výrobce elektřiny v Česku, Sev.en Energy Pavla Tykače, se proto začal připravovat na uzavření svých elektráren Počerady a Chvaletice už v příštím roce.

Znamenalo by to i ukončení těžby na dvou Tykačových hnědouhelných lomech Vršany a ČSA.

„Situace v energetice je vážná. Nastavení trhu a další faktory - například masivní dovoz plynu - způsobují výrazný obchodní tlak na teplo a elektřinu z uhlí. Ty se díky stabilně vysokým cenám povolenek a dalším vlivům stávají nekonkurenceschopné, a tradičním uhelným zdrojům tak hrozí ekonomické odstavení,“ říká mluvčí Sev.en Gabriela Sářičková Benešová.

Ekonomika uhelné elektrárny

Modelový příklad

Náklady na vyrobenou megawatthodinu:

- Emisní povolenka: 56 eur*
- Variabilní náklady (uhlí a další vstupy): 6 eur**
- Fixní náklady (mzdy, údržba atd.): 10 – 15 eur ***

Náklady celkem: 72–77 eur / MWh

Burzovní cena elektřiny na rok 2026: 78 eur /MWh

Burzovní cena elektřiny na rok 2027: 71 eur / MWh

* Aktuální cena

** V rozhovoru pro SZ Byznys v roce 2022 uvedl Pavel Tykač, že variabilní náklady jeho elektráren činí zhruba 15 haléřů za kWh, což odpovídá cca 6 eurům na MWh.

*** Informace z energetických firem, podle typu a stavu uhelného zdroje

Podle Sáříčkové může dojít k zavření elektráren „v horizontu měsíců“. „Tento stav jsme v minulých dnech potvrdili příslušným ministerstvům, která se uvedeným rizikem zabývají,“ uvedla mluvčí.

Podle informací SZ Byznys jako termín ukončení výroby Tykač zvažuje jaro roku 2025, tedy po skončení příští topné sezony.

Útlum uhlí na Mostecku by znamenal postupné propuštění více než zhruba tři tisíc lidí, které Sev.en na dolech a elektrárnách zaměstnává. Přinesl by ale také ztrátu zakázek pro lokální firmy, které jsou na energetickou skupinu navázány. A na domácím trhu pak výpadek zhruba 10 terrawatthodin elektřiny, které Tykačovy zdroje ročně vyrobí.

Není za nás náhrada

Podle lidí z Tykačovy skupiny není za jeho zdroje v Česku dostatečná náhrada: „Chybí plynová infrastruktura, nestaví se jádro, není vyřešeno zásobování teplem,“ říká Sáříčková Benešová.

A pokračuje: „Deklarovali jsme připravenost spolupracovat a podle pokynů vlády ČR pomoci zajistit energetickou bezpečnost a stabilitu sítě včetně dodávek tepla odběratelům. Podmínkou je však jasně formulovaný plán řízeného a sociálně citlivého odchodu od uhlí, který bude řešit i otázku ekonomické stability jednotlivých zdrojů po dobu, než se dostaví potřebné náhradní zdroje.“

Tykač před dlouhodobou neudržitelností svého českého energetického byznysu varuje už rok. A to i přesto, že ještě v roce 2022 vydělaly Počerady a Chvaletice podle zveřejněných výročních zpráv dohromady skoro dvě miliardy korun. Tehdy vrcholila energetická krize a vysoké ceny elektřiny zajišťovaly uhlobaronům rekordní zisky. Loňské výsledky zatím veřejně známy nejsou.

Tučné roky ale končí. V Evropě je plynu i elektřiny dostatek. Celá globální ekonomika zpomalila, očekávané oživení v Číně se nekoná, evropský motor Německo je na hraně recese. Proto poptávka po energii klesá a s tím i její cena.

Zlevňují sice i emisní povolenky, podle energetiků ale ne tak, aby to vyrovnávalo propad cen energií. Vyhledky na oživení jsou chabé. Elektřina na rok 2026 se prodává

za 78 eur na megawatthodinu, na rok 2027 za 71, zatímco předloni se cena pohybovala nad 130 eury. Povolenky letos spadly pod 60 eur za tunu, předloni byly o třetinu dražší. Ale pořád fungují tak, jak jsou zamýšleny: znevýhodňují emisní uhelnou energetiku proti ostatním.

Hospodaření uhelných zdrojů se navíc stále zhoršuje s tím, jak na trhu přibývá „zelené“ elektřiny ze solárů a větrníků. V době, kdy vyrábějí, se uhelné zdroje odstavují, protože jejich produkce je dražší. Už loni v létě byly například Chvaletice řadu týdnů mimo provoz, protože prostě nebyly zapotřebí.

Na pokrytí nákladů si tak musí uhelné elektrárny vydělat při stále klesajícím počtu provozních hodin a výnos z běžné dodávky elektřiny na trh jim klesá.

Problém podle očekávání dopadá nejdříve na Tykačovy zdroje, které neprošly v minulých letech zásadními modernizacemi, jako většina uhelek skupiny ČEZ. Mají nižší účinnost a každoročně je nutné vždy jeden z bloků Sev.en podrobit generální opravě až za stamiliony korun.

ČEZ příští rok ustojí

Zhoršující ekonomiku svých uhelných zdrojů potvrzují i další dva domácí hráči. „I my se s tím pereme, ztrátu nechceme dlouhodobě financovat z jiných aktivit skupiny. Ale uděláme všechno pro to, abychom rok 2025 ještě ustáli a měli připravené řešení a postup pro další roky. Nechceme stát tlačít do kouta,“ říká šéf Sokolovské uhelné Pavel Tomek.

Největší domácí energetická firma ČEZ podle mluvčího Ladislava Kříže zatím na uhlí neprodává: „Výroba v uhelných zdrojích ČEZ ztrátová není. Elektřina se prodává dopředu až na tři roky a letošní výroba se většinově prodala loni, navíc většina elektráren dodává i teplo. Momentální výkyvy cen tak nemají zásadní vliv na ziskovost elektráren.“

I podle Kříže se ale zlom blíží: „Jak jsme již říkali, ekonomika uhelných elektráren se díky ceně povolenek rychle zhoršuje a v následujících letech dojde k tomu, že jejich provoz bude ztrátový,“ uvedl.

Jednání se státem

Pokud by Tykač skutečně své provozy za rok zavřel, o práci v nich přijde postupně na tři tisíce lidí. Další pracovní místa by byla ohrožena ve firmách, jež Sev.en Energy dodávají zboží a služby.

Jak by výpadek dvou elektráren dopadl na trh se energiemi, není zatím jasné. V celkové bilanci výroby a spotřeby nemusí dojít k žádnému dramatu. Loni se z Česka vyvezlo 9 TWh elektřiny, což zhruba odpovídá výrobě Tykačových zdrojů (10,5 TWh v roce 2022).

Problém ale je, že uhelné elektrárny zajišťují v Česku většinu takzvaných systémových služeb – dodávají elektřinu na vyrovnávání výkyvů v elektrizační soustavě. A právě v tom za Tykačovy zdroje u nás není tak snadná náhrada. Elektřinu pro spotřební

špičky či neočekávané výpadky dodávky z jiných elektráren musela státní firma ČEPS, zodpovědná za provoz elektrizační soustavy, i soukromí distributoři nakupovat více ze zahraničí.

Pokud by kvůli snížené nabídce flexibilní elektřiny cena systémových služeb stoupla, promítlo by se to na spotřebitelských fakturách. Zákaznická cena elektřiny by šla nahoru.

Podle zatím předběžných odhadů lidí, kteří se problémem zabývají, by výpadek dvou Tykačových zdrojů neměl mít na trh systémových služeb dramatický vliv. Už proto, že do hry vstupují nové flexibilní zdroje: malé kogenerace či bateriová úložiště. Případný pohyb ceny vzhůru tedy nemusí být velký.

Větší riziko ale hrozí v teplárnách, které ze Sev.en Energy odebírají uhlí. Jde nejen o teplárny ve Zlíně či Kladně, které patří do Tykačovy skupiny. Sev.en zásobuje třeba Unipetrol v Litvínově, tam jde ročně milion tun jeho uhlí.

Možné zavření Počerad a Chvaletic teď řeší pracovní skupina zřízená při Ministerstvu průmyslu a obchodu.

„Byli jsme ze strany společnosti Sev.en Energy informováni o možné nerentabilitě dalšího provozu jejich zařízení v Česku. Situaci je třeba pečlivě posoudit na jednu stranu z hlediska skutečné situace na trhu, na druhou z hlediska dopadů na bilanci výroby a spotřeby elektřiny v ČR, stabilitu přenosové soustavy, dále na výrobu a dostupnost tepla, na těžbu uhlí a zároveň na ceny všech těchto komodit. Tuto analýzu nyní provádíme ve spolupráci s ČEPS,“ říká mluvčí ministerstva Marek Vošahlík.

Kapacitní platba? Těžko

Podle informací SZ Byznys není Tykač zatím pevně rozhodnut elektrárny zavřít, nehodlá ale dlouhodobě dotovat ztrátovou výrobu a doufá, že stát s financováním provozu jeho zdrojů pomůže. Tak se to děje v Německu nebo v Polsku, kde vlády v předchozích letech uzákonily takzvané kapacitní mechanismy. V jejich rámci státy platí provozovatelům za to, že poskytují elektrárny jako zálohu, která se spustí v případě potřeby.

Česko je však v této chvíli v Evropě zřejmě jediným státem s tak výrazným podílem výroby elektřiny z uhlí, kde podobný model nelze uplatnit. Podléhá totiž notifikaci v Evropské komisi, která v posledních letech odmítá jakoukoliv veřejnou podporu uhelné energetiky. **Poláci a Němci se na nadcházející situaci připravili s předstihem.**

Podpora Tykačových elektráren z veřejných peněz by byla těžko průchodná i politicky. Jejich majitel je podle časopisu Forbes čtvrtým nejbohatším Čechem s majetkem ve výši 173 miliard korun. Jeho impérium během energetické krize posílilo, v roce 2022 mu jen Počerady a Chvaletice podle zveřejněných výročních zpráv vydělaly téměř dvě miliardy korun.

Stát ale těžko může nutit soukromého byznysmena k málo výnosnému nebo ztrátovému podnikání. A Tykač už dříve uvedl, že jeho skupina má dnes mnohem větší zisky v zahraničí. Doly a elektrárny má v USA, Austrálii či Velké Británii. Na zachování českých aktiv mu tak nemusí záležet.

Unikátní Česko

Vláda Petra Fialy stále počítá s tím, že uhelná energetika v Česku skončí nejdříve v roce 2033. Pokud ale po Tykačovi začnou zavírat nerentabilní zdroje i Sokolovská uhelná (vlastní dvě elektrárny ve Vřesové a Tisové) či ČEZ pod tlakem svých minoritních akcionářů, může mít Česko vážný problém s energetickou bezpečností. Uhlí totiž stále pokrývá kolem 40 procent domácí spotřeby elektřiny.

Náhradou za uhlí se mají stát obnovitelné zdroje a záložní plynové elektrárny (nový jaderný blok bude hotov nejdříve ve druhé půli 30. let). Česko bude potřebovat hned několik plynovek. Plynové bloky ale dnes investoři nestaví bez státních podpor a pobídek nikde v Evropě, na dotace či dohody o kapacitních platbách pro ně čekají i čeští energetici.

„Pro úspěšnou a bezpečnou transformaci české elektroenergetiky je třeba dokončit implementaci a notifikaci dalších legislativních nástrojů, které umožní výstavbu nových flexibilních plynových elektráren,“ potvrzuje mluvčí ČEZ Ladislav Kříž.

Možné scénáře dalšího vývoje by měla tak jako každý rok představit Zpráva o zdrojové přiměřenosti, kterou zpracovává ČEPS. Podle informací SZ Byznys se ale právě kvůli „fenoménu Tykač“ její zveřejnění zhruba o měsíc opozdí, protože experti propočítávají jak dopady zavření jeho zdrojů, tak udržitelnost uhlí v dalších lokalitách podle aktuálních dat.